

Päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin toimintamallin päivittäminen 1.8.2026 alkaen

Kunnanhallitus 25.05.2026 § 234

Valmistelija

Pentinmikko Ada, etunimi.sukunimi@tuusula.fi

Strategian toteuttaminen

Ehdotus toteuttaa seuraavia strategian kulmakiviä:

- Elämänlaatua ja yhteisöllisyyttä
- Elinvoiman edelläkävijä
- Sivistyksen suunnannäyttäjä

Perustelut: Päätösesitys toteuttaa kuntastrategiassa tunnistettuja kunnan arvoja ja tarkemmin arvoa ”vastuullisesti rohkeudella”. Päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin mallissa otetaan kantaa valmistelun strategianmukaisuuteen.

Ehdotus toteuttaa seuraavia valtuustokauden tavoitteita:

- 1. Vetovoimainen kunta houkuttelee yrityksiä ja osaavia työntekijöitä.
- 2. Kehittyvät yritysalueet edistävät työllisyyttä ja talouskasvua.
- 3. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut vastaavat asukkaiden muuttuviin tarpeisiin
- 4. Julkiset tilat toimivat yhteisöjen ja palvelujen kohtaamispaikkana.
- 5. Asuinalueet kehittyvät houkuttelevasti ja monipuolisesti.
- 6. Monimuotoinen ja saavutettava lähiluonto saa viihtymään.

Perustelut: Päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin mallissa otetaan kantaa valmistelun strategianmukaisuuteen.

Ehdotus perustuu seuraavaan ohjelmaan ja toteuttaa siinä asetettuja tavoitteita: **Kaikki strategiset ohjelmat**

Perustelut: Päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin mallissa otetaan kantaa valmistelun strategianmukaisuuteen sekä muihin asiaa linjaaviin ohjelmiin ja hyväksytyihin suunnitelmiin.

Tuusulan kunnan arvot ohjaavat organisaatiota toimimaan ”vastuullisesti rohkeudella”. Toimintamme pohjautuu vastuullisuuteen – Rohkeaa uudistumista edistävässä päätöksenteossa on pidettävä huoli pitkällä aikavälillä kestävästä, mahdollisimman vaikuttavasta työstä. Merkittävien päätösten vaikutuksia ennakkoon arvioimalla lisätään valmistelun laatua, läpinäkyvyyttä ja strategian vastuullista johtamista.

Kunnan lakisääteinen velvollisuus on tehdä päätöksentekoa edeltävä vaikutusten arviointi riittävän monipuolisesti. Lakisääteisyyttä ohjaavat mm. Hallintolaki 31 §, Kuntalaki 22 §, Sote-järjestämislaki 6 § ja 7 § (velvoite ennakoarvioinnin käyttämisestä kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksenteossa) Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 252/2017 sekä Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005. Näkökulmia ohjaavat myös mm. Alueidenkäyttölaki (132/1999) sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimus (artikkelit 3, 4 ja 12).

Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä hyvän hallinnon vaatimukset korostuvat. Laajat ja systeemiset haasteet edellyttävät monitoimijaista

yhteistyötä sekä osallistavaa, avointa ja eettistä päätöksentekoa. Päätösten vaikutuksia tulee arvioida ennakolta laaja-alaisesti eri väestö- ja yhteiskuntaryhmien näkökulmista. Haittojen ja hyötyjen tunnistaminen tukee tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja ehkäisee kielteisiä seurauksia. Vaikuttavuuden saavuttaminen edellyttää lisäksi, että resurssit ovat riittävät ja jakautuvat oikeudenmukaisesti myönteisen kehityksen tueksi. (Nieminen, ym. (toim.) 2025, s.8; Osallisuus, Dialogi, Päätöksenteko - Muuttuvan yhteiskunnan tulevaisuuskestävä ohjaus.)

Kuntaliitto on antanut suosituksen (2011) ja ohjeistanut kuntia päätöksenteon vaikutusten ennakoarviointiin (EVA). Suosituksessa esitetään muun muassa, että vaikutuksia arvioidaan kokonaisvaltaisesti huomioiden vaikutukset kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen ja strategiaan. Vaikutusten ennakoarvioinnilla voidaan verrata tarvittaessa useitakin eri päätösvaihtoehtoja, mutta suositeltua on arvioida vähintään yksi päätösesitys vertailtuna niin kutsuttuun 0-vaihtoehtoon (pääöstä ei tehdä). Kuntaliitto suosittelee, että kunta tekee asiasta linjauksen ja keskittyy arvioimaan vain niitä päätöksiä, joilla on riittävän merkittäviä vaikutuksia. (Sundqvist, Oulasvirta (toim.) 2011: Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa, Kuntaliitto.)

Tuusulan kunnassa on ollut voimassa vuonna 2020 luotu EVA toimintatapa ja arvioinnin malli, jonka käyttö ei ole vakiintunut toivotulla tavalla. Asia nousi uudelleen valmisteluun kunnan Unicefin Lapsiystävällinen kunta - hakuprosessin myötä, kun lapsivaikutusten arviointia oli tarpeen ohjeistaa kunnassa. Pelkästään yksittäiseen näkökulmaan kohdistuvan ohjeistuksen tarkistamista ei pidetty tarkoituksenmukaisena, koska - kaavoitusprosessia lukuun ottamatta - laajemmat ja toimivat arviointikäytännöt päätöksenteon prosesseissa puuttuivat. Työksi otettiin päivittää kunnan käytännöt päätöksenteon ennakkovaikutusten laaja-alaiseksi arvioimiseksi.

Päivitystyön aikana todettiin, että EVA menettelyn menestyksenkäs toimeenpano edellyttää mahdollisimman yksinkertaista, ohjaavaa ja päätösvalmisteluun helposti liitettävää muotoa. Päällekkäisyydet haluttiin poistaa. Samalla oli tarve ohjeistaa, miten osallisuus ja vaikuttamistoimielinten kuuleminen toteutuvat vaikutusten arvioinnin tietopohjaa kootessa (Asian edellinen käsittely: Khall. 24.6.2024, § 246 Kunnan sisäiset lausunnot, antamiskäytäntöjen selkeyttäminen). Ohjeen ja toimintatavan päivityksen lisäksi merkittävänä haasteena nähtiin menetelmän työllistävä vaikutus. Jotta kuntaorganisaatio suoriutuisi ennakkoon tehtävästä arviointityöstä laadukkaasti, esitetään päivityksessä mm., että EVA toimintamallia sovelletaan vain valittujen päätösten valmistelussa.

Tuusulan kehittämistyön tavoitteita tukee myös vuonna 2025 kuntien luottamushenkilöille ja viranhaltijoille tehty kyselytutkimus (N=498). Tutkimuksen mukaan mm. kirjallisen EVA toimintaohjeen tekeminen on välttämätöntä, jotta menetelmä vakiintuu osaksi kunnan päätöksentekoprosessia. Päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin työllistävä vaikutusta on saatava vähennettyä uusien toimintamallien avulla. Lisäksi tuotettuja arviointituloksia on arvioitava myös jälkikäteen. (Demarco, 2025, s.81–82, Vaasan yliopisto Pro Gradu: Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin (EVA) vaikuttavuus kunnallisessa päätöksenteossa.)

Uusittu menettelytapaohje ja EVA dokumentaatiopohja on integroitavissa valmistelijoiden saavutettavaksi kunnan asianhallintajärjestelmään. Lisäksi päätöspohjiin lisätään rakenteellinen kohta, missä on otettu kantaa, onko

valmistelussa toteutettu EVA menettelyä. Menettelytapaohje kannustaa myös kokeilemaan tekoälyn mahdollisuuksia vaikutusten arvioinnissa ja oikein hyödynnettynä sillä voidaan parantaa mm. arvioinnin laatua ja objektiivisuutta.

Toimintamallin päivitys tukee samalla kunnan Lapsiystävällinen kunta hakemuksen tavoitetta: ”Lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) käyttöönoton ja systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä selkeät ohjeistukset. Lapsivaikutusten arviointia tekee yhdessä pätevien ammattilaisten joukko.”

EVA menettelytapaohjetta ja EVA dokumentaatiopohjaa on valmisteltu kuntaorganisaatiossa poikkihallinnollisessa työryhmässä, työtä on koordinoitu yhteisten palvelujen strategisen johtamisen tuki -yksiköstä. Valmistelussa on huomioitu Kuntaliiton ohjeistus, ohjaava lainsäädäntö sekä parhaita käytänteitä muista kunnista. Valmistelussa on kuultu myös kunnan johtoryhmää, poliittista johtoryhmää, Lapsiystävällinen kunta-työryhmää sekä kasvun ja ympäristön toimialueen johtoryhmää. Valmistelu vietiin tiedoksi myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnalle.

Arvioinnin menettelytapaohje kokoaa reunaehdot valmistelulle. Arvioinnin pohjadokumentti ohjaa valmistelijaa huomioimaan vaikutusten ennakoarvioinnin näkökulmat sekä dokumentoimaan valmisteluprosessin ja siinä käytetyn tietopohjan asianmukaisesti. Toimintamallin käyttöönoton jälkeen ja käyttökokemusten kartuttua voi olla mahdollista, että ohjeeseen on tarve tehdä käytäntöä tukevia teknisluotoisia korjauksia.

Esittelijä

kansliapäällikkö Oksanen Annaliisa

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää ehdottaa valtuustolle, että valtuusto päättää

- hyväksyä liitteenä esitetyn päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin toimintamallin käyttöön 1.8.2026 alkaen;

- valtuuttaa strategiapäällikön tekemään mahdolliset teknisluotoiset korjaukset menettelytapaohjeeseen tai pohjadokumenttiin toimintamallin käyttöönoton jälkeen.

Käsittely

Strategiapäällikkö Ada Pentinmikko selosti asiaa kokouksessa ja poistui kokouksesta klo 18.06 ennen asian päätöksentekoa.

Puheenjohtaja Mellin ehdotti muutosta liitteeseen Päätösteon vaikutusten ennakoarviointi – prosessiohje (sivu 5) siten, että esimerkkikohdat poistetaan ja liitteeseen jätetään ainoastaan kohta: ”Päätöstä käsittelevän lautakunnan lisäksi ei edellytetä muiden lautakuntien kuulemista”. Kunnanhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti. Muutos on huomioitu pöytäkirjan liitteessä.

Päätös

Kunnanhallitus päätti ehdottaa valtuustolle, että valtuusto päättää

- hyväksyä liitteenä esitetyn päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin toimintamallin käyttöön 1.8.2026 alkaen;

- valtuuttaa strategiapäällikön tekemään mahdolliset teknisluotoiset korjaukset menettelytapaohjeeseen tai pohjadokumenttiin toimintamallin käyttöönoton jälkeen.

Päätösehdotus

Valtuusto päättää

- hyväksyä liitteenä esitetyn päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin toimintamallin käyttöön 1.8.2026 alkaen;

- valtuuttaa strategiapäällikön tekemään mahdolliset teknisluontoiset korjaukset menettelytapaohjeeseen tai pohjadokumenttiin toimintamallin käyttöönoton jälkeen.

Päätös